

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KONCEPT TESTU ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI Z ČESKÉHO JAZYKA

PROJEKT ESKALÁTOR, SCIO

www.eskalator.scio.cz, <http://scio.cz/esf/projekty/eskalator.asp>

1.	POPIS TESTU.....	3
1.1.	Co testuje.....	3
1.2.	Východiska.....	3
1.3.	Srovnatelnost výsledků z testu s jinými testy.....	3
2.	CÍLOVÁ SKUPINA	4
2.1.	Typ školy.....	4
2.2.	Ročníky	4
3.	VÝSTUPY Z TESTU PRO UŽIVATELE VÝSLEDKŮ TESTOVÁNÍ.....	5
3.1.	Využití výsledků testování pro jednotlivé uživatele	5
3.1.1.	Žáci.....	5
3.1.2.	Učitelé	5
3.1.3.	Ředitelé.....	5
3.1.4.	Rodiče.....	6
3.1.5.	Scio.....	6
4.	PARAMETRY ÚLOH ČG V TESTECH ESKALÁTORU	7
4.1.	Obtížnost	7
4.2.	Rozlišovací schopnost (diskriminace).....	7
4.3.	Uhádnutelnost.....	7
4.4.	Úspěšnost	7
4.5.	Chyba měření	7
5.	CHARAKTERISTIKY ÚROVNÍ TESTŮ	8
5.1.	Úrovně testů, testované dovednosti, úrovně úloh.....	8
5.2.	Popis úrovní testů	8
6.	SPECIFIKACE TESTOVÝCH ÚLOH.....	9
6.1.	Dovednosti	9
6.2.	Typy textů, situace v testových úlohách	9
6.2.1.	souvislé:.....	9
6.2.2.	nesouvislé:.....	10
6.2.3.	situace.....	10
6.3.	Typy úloh podle formy.....	10
7.	TERMÍNY TESTOVÁNÍ, VERZE TESTŮ, PARALELNÍ VERZE.....	11
7.1.	Termíny testování.....	11
7.2.	Verze testů, paralelní verze	11
8.	ORGANIZACE TESTOVÁNÍ	12
8.1.	Forma testování	12
8.2.	Čas na řešení testu	12
8.3.	Pomůcky.....	12
9.	SOUVISEJÍCÍ METODICKÉ MATERIÁLY A PRODUKTY	13
9.1.	Instrukce k testování.....	13
9.2.	E-learning	13
9.3.	Demo test.....	13
9.4.	Metodické materiály.....	13

1. POPIS TESTU

1.1. Co testuje

V testech ČG jsou sledovány čtenářské dovednosti a schopnosti (vyhledávání informací, interpretace, posouzení textu, hledání souvislostí).

1.2. Východiska

Test ČG vychází z kritérií stanovených v rámci PISA (Programme for International Student Assessment), inspirací byly i použité úlohy v tomto mezinárodním šetření čtenářské gramotnosti organizovaném v roce 2000 OECD.

Na rozdíl od úloh PISA testuje uvedené dovednosti komplexně a vzhledem ke své on-line formě nevyužívá tak rozsáhlé texty a omezuje počet úloh ke společnému textu.

Obsahově vycházejí úlohy z RVP pro výuku předmětu Český jazyk a literatura na základních školách. Tematicky odpovídají zájmům cílové věkové kategorie.

1.3. Srovnatelnost výsledků z testu s jinými testy

Vzhledem k použité metodě IRT není test porovnávací, ale ověřovací. Pracuje s jednotnou pevnou škálou, na které výsledky zobrazujeme.

Výsledky se vypočítávají ze statistických parametrů jednotlivých testových otázek. A tak není důležité, zda žák správně zodpověděl testovou otázku, ale také jak obtížná otázka byla a co testovala.

Výsledkem je zařazení na škále 100 – 580 bodů pro čtenářskou gramotnost v českém jazyce (úrovně A až E).

Výhodou takového vykazování výsledků je, že umožňuje dlouhodobě sledovat rozvoj znalostí a dovedností žáka, a to nikoli jen na základě prostého srovnání s ostatními či součtového skóre.

2. CÍLOVÁ SKUPINA

2.1. Typ školy

Testy Eskalátoru jsou určeny žákům 4. – 9. tříd základních, malotřídních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií ve Středočeském kraji.

2.2. Ročníky

- 4. - 9. ročníky ZŠ a odpovídající ročníky VG

Testy se nepřiznávají na základě ročníku, ale podle úrovně jazykových znalostí a dovedností. Učitelův expertní odhad úrovně žáka je ověřen v 1. testování. V každém dalším testování učitel přiřadí vhodnou úroveň na základě výsledků z minulého testování.

Úrovně testů viz kapitola 5.

3. VÝSTUPY Z TESTU PRO UŽIVATELE VÝSLEDKŮ TESTOVÁNÍ

Zprávy z testování jsou v online podobě, dostupné na projektovém webu po přihlášení registrovaného uživatele.

Zpráva pro žáka obsahuje grafy zobrazující umístění na škále théta. Dosažený bodový výsledek je interpretován pomocí stupnice PISA jako úroveň čtenářských dovedností. V případě umístění žáka mimo rozsah měření testu následuje doporučení na přiřazení vhodnější testové úrovně. Graf zobrazuje také vývoj výsledků žáka od započetí testování.

Zpráva pro žáka nabízí také srovnání výsledků žáka se všemi testovanými žáky jeho třídy, školy a žáky jeho ročníku v rámci zapojených škol SČK.

Srovnávací grafy pro školy zachycují umístění třídy mezi všemi zapojenými třídami daného ročníku ve škole a v zapojených školách SČK.

3.1. Využití výsledků testování pro jednotlivé uživatele

3.1.1. Žáci

- zjištění úrovně znalostí a dovedností,
- zpětná vazba k vlastnímu pokroku v jednotlivých dovednostech,
- nástroj k rozvoji.

3.1.2. Učitelé

- zjištění úrovně znalostí a dovedností žáků, jejich pokroku v jednotlivých dovednostech,
- nástroj k cílenému rozvoji žáků – jejich slabších míst i nadprůměrných stránek,
- srovnání výsledků žáků i tříd mezi kmenovými třídami ve škole a v kraji,
- zpětná vazba k vlastní práci.

3.1.3. Ředitelé

- srovnání výsledků kmenových tříd a identifikace nadprůměrných i podprůměrných tříd v rámci školy i kraje,
- zpětná vazba k práci učitelů.

3.1.4. Rodiče

- zjištění úrovně znalostí a dovedností dítěte, jeho pokroku v jednotlivých dovednostech,
- možný nástroj k práci s dítětem – rozvoji jeho slabších míst i nadprůměrných stránek,
- srovnání výsledků žáků i třídy mezi kmenovými třídami ve škole a v kraji,
- zpětná vazba k práci učitele a školy.

3.1.5. Scio

- data pro výzkum a další rozvoj použitých technologií.

4. PARAMETRY ÚLOH ČG V TESTECH ESKALÁTORU

Jedná se o testy IRT (Item Response Theory, neboli teorie odpovědi na položku). Vyhodnocujeme položku po položce, každá má svoje parametry, které se zobrazují na grafu se stupnicí bodů théta.

Sledujeme následující parametry:

4.1. Obtížnost

Podle toho, na jak obtížné položky odpovídá proband správně a špatně, vypočítá se jeho výsledek – úroveň na škále théta, kterou interpretujeme pro testy ČG v českém jazyce s využitím kritérií stanovených společností PISA.

Zde jsme vymezili pět úrovní dovedností (A-E, resp. škála 100 – 580 bodů) pracovat s textem: získat z textu informaci, interpretovat text a posoudit ho. Na rozdíl od úloh PISA testujeme uvedené dovednosti komplexně, a to od 4. do 9. třídy ZŠ (resp. v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií).

4.2. Rozlišovací schopnost (diskriminace)

Rozlišovací schopnost znamená schopnost úlohy rozlišit žáky, kteří jsou na téměř stejné úrovni dovedností.

- co nejvyšší

4.3. Uhádnutelnost

- méně než 20 %

4.4. Úspěšnost

- 20 – 80 %

4.5. Chyba měření

- co nejnižší v měřeném rozsahu obtížnosti na škále théta (< 13%)

5. CHARAKTERISTIKY ÚROVNÍ TESTŮ

Každá testová úloha je po pilotním testování zkalibrována a je určena její úroveň. Úroveň úloh určuje úroveň testů.

Obtížnost testu závisí např. na tom, nakolik je myšlenka nebo informace, kterou žák potřebuje pro splnění úlohy, explicitně vyjádřena, jak je v textu nápadná a kolik dalších zavádějících informací text obsahuje; na délce a složitosti textu a také nakolik je text žákovi blízký; na úrovni vědomostí, které žák musí mít, aby byl schopen s textem pracovat.

5.1. Úrovně testů, testované dovednosti, úrovně úloh

Test čtenářské gramotnosti - snadný (úroveň A až B, částečně C, 100 až 380 bodů na škále)
35 úloh, z toho 15 společných pro všechny úrovně; rovnoměrné zastoupení všech dovedností

Test čtenářské gramotnosti – středně obtížný (úroveň B až C, částečně D, 200 až 480 bodů)
35 úloh, z toho 15 společných pro všechny úrovně; rovnoměrné zastoupení všech dovedností

Test čtenářské gramotnosti - obtížný (úroveň C až D, částečně E, 300 až 580 bodů na škále)
35 úloh, z toho 15 společných pro všechny úrovně; rovnoměrné zastoupení všech dovedností

5.2. Popis úrovní testů

Test čtenářské gramotnosti - snadný (úroveň A až B, částečně C, 100 až 380 bodů na škále)
Test zkoumá zejména základní čtenářské dovednosti. Základem jsou kratší texty blízké této věkové skupině, testováno je vyhledávání explicitně uvedených informací, rozpoznání hlavního záměru autora, jednoduché třídění informací z textu a propojení textu s vlastními zkušenostmi z každodenního života.
Test čtenářské gramotnosti – středně obtížný (úroveň B až C, částečně D, 200 až 480 bodů)
Test zjišťuje základní a pokročilejší čtenářské dovednosti. Úlohy jsou zaměřené na vyhledávání a třídění několika nezávislých informací podle různých kritérií, rozpoznávání zavádějících informací či dvojznačností, na interpretaci/ posouzení textu včetně odvozování jeho smyslu na základě každodenních i méně běžných vědomostí.
Test čtenářské gramotnosti - obtížný (úroveň C až D, částečně E, 300 až 580 bodů na škále)
Test sleduje pokročilé čtenářské dovednosti. Využívá delších nebo neobvyklých textů a ověřuje porozumění do nejmenších podrobností, rozpoznání relevantních informací a jejich propojení, požaduje kritické zhodnocení, vytváření hypotéz a orientaci v textu s neobvyklou formou a obsahem.

6. SPECIFIKACE TESTOVÝCH ÚLOH

6.1. Dovednosti

V testech ČG jsou sledovány čtenářské dovednosti a schopnosti (vyhledávání informací, interpretace, posouzení textu, hledání souvislostí), a to na pěti úrovních;

úroveň A	úroveň B	úroveň C	úroveň D	úroveň E
Žák je schopen vyhledat v krátkém a blízkém textu jednu nebo více jasných informací, rozpozná hlavní myšlenku, vyvodí hlavní záměr autora; jednoduše interpretuje text na základě svých vědomostí ze života.	Žák je schopen vyhledat v textu jednu nebo více informací na základě různých kritérií, poradí si s evidentně zavádějící informací; formuluje hlavní myšlenku, jednoduše informace třídí, vyvozuje jednoduché závěry; porovná text s vlastními vědomostmi a zkušenostmi, využije je při vysvětlení části textu.	Žák je schopen vyhledat v textu jednu nebo více informací a rozpoznat vztahy mezi nimi; poradí si se zavádějící informací, která je dominantní; formuluje hlavní myšlenku, pochopí vztahy nebo odvodí význam nějakého slova či vyjádření, porovná a hodnotí text, detailně mu porozumí, staví na méně běžných vědomostech.	Žák dokáže vyhledat několik informací ukrytých v dlouhém nebo složitém textu neobvyklého obsahu nebo formy a případně tyto informace seřadí nebo propojí; rozpozná důležitost informace; vyvozuje z textu složité závěry, poradí si s nejednoznačnými nebo negativně formulovanými myšlenkami; využívá svých vědomostí k vytváření hypotéz nebo ke kritickému zhodnocení textu.	Žák dokáže vyhledat několik dobře ukrytých informací v dlouhém nebo složitém textu neobvyklého obsahu nebo neobvyklé formy; poradí si i se zavádějícími informacemi, které vypadají velmi věrohodně a mohou v textu i převažovat; porozumí textu do nejmenších podrobností a poradí si s neobvyklými myšlenkami; kriticky posoudí text nebo vytvoří hypotézy založené na svých odborných vědomostech.

6.2. Typy textů, situace v testových úlohách

- použité texty zohledňují oba typy čtenáře: smyslový a intuitivní (tzn. zda dokáže v textu rozlišit jednotlivosti, nebo nahlíží na text jako celek)

6.2.1. souvislé:

- s literární záměrem, osobním obsahem (dopis, vypravování, dialog)
- se vzdělávacím, veřejným obsahem (encyklopedie, učebnice, wikipedie, návod)

6.2.2. nesouvislé:

- s literárním obsahem (obrázky, komiks, vtip, plánek ke hře, šifry)
- se vzdělávacím, veřejným obsahem (reklama, tabulka, leták, plakát, mapa, graf, chat, přihláška, mailové zprávy, jízdní řády atd.)

6.2.3. situace

- texty se vztahují k nejrůznějším aktuálním školním i mimoškolním situacím

6.3. Typy úloh podle formy

- **uzavřené s nabídkou odpovědí (multiple choice)** ve slovní nebo obrázkové formě
 - výběr jedné správné odpovědi
- **krátké otevřené** (doplňovací úlohy, kam se vepisují slova)
- **seřazovací** ve slovní nebo obrázkové formě
- **úlohy s textem společným** pro více otázek

7. TERMÍNY TESTOVÁNÍ, VERZE TESTŮ, PARALELNÍ VERZE

7.1. Termíny testování

- 1 termín testování 2-krát za rok, listopad a květen

7.2. Verze testů, paralelní verze

- existují tři verze, po posledním termínu, jarním testování 2011 (Eskalátor IV), budou celkově čtyři,
- v každém termínu je každá úroveň zastoupena jednou verzí:

Eskalátor I – Čtenářská gramotnost – snadný

Eskalátor II - Čtenářská gramotnost – snadný

Eskalátor III - Čtenářská gramotnost – snadný

Eskalátor I - Čtenářská gramotnost - středně obtížný

Eskalátor II - Čtenářská gramotnost - středně obtížný

Eskalátor III - Čtenářská gramotnost – středně obtížný

Eskalátor I - Čtenářská gramotnost – obtížný

Eskalátor II - Čtenářská gramotnost – obtížný

Eskalátor III - Čtenářská gramotnost – obtížný

8. ORGANIZACE TESTOVÁNÍ

8.1. Forma testování

- testování probíhá pouze online

8.2. Čas na řešení testu

- čas se neodpočítává, doporučená minimální doba testování je 45 minut nebo nechat žáky test dopracovat do konce,
- žáky s SPU či jiným handicapem je vhodné nechat na testu pracovat déle,
- úlohy není nutné řešit tak, jak po sobě následují v testu. Naopak je dobré nejprve vyřešit úlohy, které žákovi připadají snazší, a až poté se vrátit k úlohám obtížnějším.

8.3. Pomůcky

- papír na poznámky, pero/tužka,
- další pomůcky jako slovníky, internet nejsou povoleny.

9. SOUVISEJÍCÍ METODICKÉ MATERIÁLY A PRODUKTY

9.1. Instrukce k testování

- dostupné online na projektovém webu <http://eskalator.scio.cz/docs/instrukce.pdf>

9.2. E-learning

- k dispozici jsou 3 úrovně, žákovi je podle výsledku v testování přiřazena odpovídající úroveň e-learningových lekcí, každý žák má zároveň přístup i do ostatních úrovní,
- lekce jsou určeny k práci v hodinách, v zájmových kroužcích organizovaných školou, pro samostatnou práci žáků – domácí přípravu,
- důraz je kladen na motivační charakter lekcí a na rozvoj komunikačních dovedností.

9.3. Demo test

- obsahuje příklady všech typů testových úloh včetně detailního popisu,
- do demo testu se přihlásíte na www.eskalator.scio.cz, login i heslo „demo“.

9.4. Metodické materiály

- Mapa učebního pokroku (MUP) pro čtenářskou gramotnost - připravuje se.